

ЛИСТ

до результатів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми досудового розслідування та протидії злочинності у сучасних умовах» (м. Дніпро, 31 жовтня 2025 року)

31 жовтня 2025 року на базі Дніпровського державного університету внутрішніх справ проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Актуальні проблеми досудового розслідування та протидії злочинності у сучасних умовах». Захід було організовано факультетом підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України ДДУВС.

Під час роботи конференції учасники обговорили актуальні проблеми досудового розслідування та протидії злочинності у сучасних умовах, проаналізували низку важливих аспектів із позицій вітчизняних науковців і практиків. Окрему увагу приділено питанням: кваліфікації несанкціонованого поширення інформації про напрямки й переміщення зброї, озброєння та боєприпасів в Україну; особливостям кримінального провадження у справах про безвісне зникнення осіб за особливих обставин; напрямкам техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень; цифровій криміналістичній розвідці як засобу розкриття та розслідування кримінальних правопорушень та питанням цифровізації діяльності Експертної служби МВС України; розслідуванню підпалів військового автотранспорту; впровадженню цифрових стандартів доказування та штучного інтелекту у розслідуванні міжнародних злочинів; криміналістичним та психологічним аспектам тактики допиту із застосуванням поліграфа; запобіганню домашнього насильства; правовим аспектам міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях в умовах воєнного стану тощо.

За підсумками обговорення питань, що були висвітлені доповідачами, пропонується наступні напрямки вдосконалення досудового розслідування.

1. Організація діяльності органів досудового розслідування у сучасних умовах. На сьогодні, з огляду на умови правового режиму воєнного стану,

слідчі підрозділи Національної поліції перебувають у стані надмірного навантаження: на одного слідчого нерідко припадає кілька десятків, а іноді й понад сотню кримінальних проваджень одночасно. Це фізично унеможлиблює ефективне опрацювання кожного провадження, якісну оцінку доказів, проведення необхідних слідчих (розшукових) дій у передбачені строки, що своєю чергою позначається на якості кримінального провадження загалом. Вирішення зазначених проблем вбачаємо у посиленні ролі дізнавачів, належному кадровому забезпеченні, навчанні та технічному оснащення відповідних підрозділів, що дозволить суттєво зменшити навантаження на слідчих і зосередити їхні зусилля на розслідуванні складних тяжких та особливо тяжких злочинів.

Для вирішення зазначених проблем доцільно здійснити комплексну реформу механізмів процесуального контролю, яка включатиме: запровадження автоматизованої системи моніторингу процесуальних строків у кримінальному провадженні, яка б попереджала сторони про їх наближення або порушення; розвиток електронного кримінального судочинства, що передбачає фіксацію кожної процесуальної дії в електронній формі, автоматичний моніторинг строків, а також забезпечення прозорості розслідування для всіх учасників; посилення нагляду за дотриманням строків з боку прокурора.

2. Вдосконалення методики розслідування воєнних злочинів. При розслідуванні воєнних злочинів та формування доказової бази з перспективою розгляду справ у міжнародних судах, широкого застосування набуває «Протокол Берклі», у якому містяться рекомендації щодо використання цифрової інформації, що знаходиться у відкритому доступі. При розслідуванні для отримання оперативної інформації також перспективним напрямком потрібно визнати використання технології OSINT (Open source intelligence), що включають в себе: пошук та реєстрацію інформації, її аналіз, аналітико-синтетичну обробку, зберігання, розповсюдження та захист інформації. Первинна інформація з відкритих

джерел після її аналітико-синтетичної переробки може стати джерелом доказів у кримінальному провадженні. У цьому значна роль належить портретній експертизі, оскільки значна частина інформації зберігається у вигляді фотознімків та відеозаписів осіб, причетних до вчинення злочинів. Військові рф у більшості випадків використовують соціальні мережі та інші Інтернет-ресурси для обміну інформацією зі своїми друзями, викладаючи фотоматеріали, зроблені у зоні бойових дій. Керівний склад військових формувань може приймати участь у програмах телебачення, з коментарями подій, у публічних виступах, документуючи тим самим свою протиправну діяльність. Виникає питання щодо їх ототожнення та приєднання отриманих доказів до матеріалів кримінального провадження. Може виникнути також питання, пов'язані з ототожненні зображень наших військових, які загинули або перебувають у полоні. Основним завданням портретної експертизи є ідентифікація особи або трупа за фотознімком та відеозаписом.

3. Особливості вилучення та дослідження цифрових слідів. Криміналістичне дослідження електронних (цифрових) слідів пропонується визначити як самостійну перспективну галузь криміналістичної техніки, яка досліджує закономірності та механізм утворення й відображення електронних (цифрових) слідів та розробляє прийоми, методи й науково-технічні засоби їх виявлення, вилучення і дослідження з метою використання у кримінальному провадженні.

Можливості цифрової криміналістичної розвідки постійно зростають разом зі діджиталізацією суспільного життя й активним розвитком різноманітних інформаційних мереж та баз даних. Основними напрямками розвитку цифрової криміналістики потрібно вважати: пошук інформації за цифровими базами даних (інформаційними системами) стає все більш ефективним разом зі збільшенням кількості таких баз та накопичення інформації в них; блокчейн-аналіз, який є особливо ефективним під час розкриття та розслідування злочинів, пов'язаних із незаконною торгівлею наркотиками, шахрайства, легалізації (відмивання) злочинних доходів тощо;

пошук цифрової інформації у відкритих джерелах (OSINT-технології).

Ключовими аспектами цифровізації судово-експертної діяльності в структурних підрозділах Експертної служби МВС України є такі: автоматизація та електронний документообіг - переведення експертних завдань в е-вигляд; управління даними - використання баз даних і спеціалізованих систем для зберігання та обробки інформації про бенефіціарів та результати роботи; нові об'єкти дослідження - поява та розвиток дослідження цифрових слідів як нового об'єкта судової експертизи; розробка нових теорій - створення теоретичної бази для дослідження цифрових об'єктів і процесів у судовій експертології; інформаційно-комп'ютерне забезпечення - вдосконалення програмного забезпечення та технічних засобів, що використовуються в експертній роботі.

4. Використання штучного інтелекту у доказуванні, що відкриває нові можливості для аналізу цифрових доказів, однак потребує жорсткого нормативного регулювання, аудиту алгоритмів і судового контролю за їх застосуванням. Подальший розвиток доказової системи має ґрунтуватися на науково обґрунтованій доктрині доказування, яка розглядає документування як невід'ємний елемент процесуального пізнання, спрямований на повне й достовірне встановлення обставин вчинення злочину. Поліцейські аналітики повинні вміти працювати з платформами обробки великих даних, системами автоматичної класифікації інформації, інструментами розпізнавання зображень і текстів, а також алгоритмами, що дозволяють виявляти закономірності між джерелами доказів. Використання технологій AI-forensics дає змогу підвищити швидкість і точність аналізу доказової інформації, відновлювати пошкоджені або видалені матеріали, здійснювати комплексний аналіз супутникових знімків, відео- та фотоматеріалів, створювати цифрові профілі подій та осіб, причетних до злочинів.

5. Підготовка кадрів для правоохоронних органів. Розбудова сучасної системи підготовки кадрів у системі МВС є не лише внутрішнім завданням держави, а й елементом міжнародної відповідальності України. Вона

спрямована на підвищення спроможності правоохоронних органів документувати злочини, збирати й перевіряти докази відповідно до міжнародних стандартів, забезпечуючи їх прийнятність у провадженнях Міжнародного кримінального суду. Така система стане основою для формування єдиного професійного простору, у межах якого Національна поліція, СБУ, ДБР, прокуратура та міжнародні партнери діятимуть узгоджено, використовуючи єдині технологічні та процесуальні стандарти. Це дозволить не лише підвищити якість розслідувань, а й зміцнити міжнародну довіру до України як держави, здатної ефективно забезпечувати правосуддя навіть у складних умовах воєнного часу.

Навчання майбутніх та чинних оперативних працівників та слідчих роботі з цифровими даними, процесуальним аспектам роботи з цифровими доказами: правильному оформленню протоколів, фіксації метаданих, дотриманню принципу неперервного ланцюга збереження доказів (chain of custody) і забезпеченню процесуальної легітимності дій. Підготовка має включати вивчення правових і етичних основ збирання інформації, особливо у випадках, коли джерелом є особисті дані або матеріали, що можуть порушувати приватність. Для цього необхідно впровадити у відомчих університетах системи МВС спеціалізовані навчальні програми з цифрової криміналістики, аналітики даних і міжнародного кримінального права. Такі програми повинні функціонувати у Дніпровському, Львівському та Харківському державних університетах внутрішніх справ, а також у Національній академії внутрішніх справ. Потрібно створити навчально-тренінгові центри цифрової криміналістики, де курсанти, слідчі й експерти могли б практично відпрацьовувати навички фіксації, аналізу та легалізації електронних доказів у змодельованих умовах. Важливим елементом має стати післядипломна освіта — короткострокові тренінги, курси підвищення кваліфікації та стажування за участі експертів МКС, Євроюсту, Європолу, Інтерполу, а також профільних європейських навчальних центрів (CEPOL).

6. Вдосконалення взаємодії органів та підрозділів, що проводять

розслідування. Важливим компонентом є міжвідомча взаємодія. Ефективність документування міжнародних злочинів неможлива без налагодженої співпраці Національної поліції із Службою безпеки України, Державним бюро розслідувань і Офісом Генерального прокурора. Така взаємодія повинна забезпечувати комплексний підхід до збору та перевірки доказів. СБУ здійснює контррозвідувальні та оперативно-технічні заходи, проводить перехоплення комунікацій і цифрову ідентифікацію учасників злочинів; ДБР координує розслідування тяжких злочинів, зокрема воєнних, вчинених військовослужбовцями або посадовими особами; Офіс Генерального прокурора забезпечує процесуальне керівництво, узагальнення доказових матеріалів і їх підготовку до передачі міжнародним органам правосуддя. Така система взаємодії має будуватися на єдиних цифрових стандартах обміну даними, застосуванні хешування для захисту доказів і формуванні інтегрованої доказової бази.

7. Впровадження у доказування результатів психологічної експертизи з використанням поліграфа. При вирішенні питання щодо доцільності проведення психологічної експертизи з використанням поліграфа варто брати до уваги наступне:

– виділення окремого різновиду психологічної експертизи за ознакою «використання поліграфа» є некоректним, адже акцент робиться тільки на психофізіологічних методах діагностики в той час, коли експерти-психологи завжди застосовують комплекс методів;

– постанова слідчого (прокурора) або доручення сторони захисту щодо проведення психологічної експертизи з використанням поліграфа містить у собі не тільки питання (завдання), але й вимогу (вказівку) на засоби їх вирішення, що не відповідає вимогам складання процесуальних документів та порушує норми правових актів, які регулюють судову експертну діяльність;

– важливим є й рівень підготовки експерта, що пов'язується з його профільною освітою та оволодінням методикою використання

поліграфічного обладнання (наявність вищої психологічної освіти за рівнем не нижче спеціаліста, атестація судового експерта за спеціальністю «Психологія» і внесення в держаний Реєстр атестованих судових експертів, проходження підготовки з оволодіння поліграфом не менше 400 годин аудиторних занять);

– потрібно враховувати, що експерт самостійно обирає методику експертного дослідження для відповіді на поставлені питання. Тому слідчому (прокурору) потрібно попередньо проконсультуватися з експертом-психологом щодо змісту запитань і можливості їх вирішення шляхом використання поліграфа. При цьому потрібно усвідомлювати, що експерт при проведенні опитування з використанням поліграфа може отримати тільки орієнтувальну інформацію, яка не є доказом і може бути використана тільки для конструювання версій.

**Начальник Управління стратегічних
розслідувань в Дніпропетровській області
Департаменту стратегічних розслідувань
Національної поліції України,
кандидат юридичних наук
полковник поліції**

Віктор ДІДЕНКО